

Ömer Faruk Gergerlioğlu
Kocaeli Milletvekili

42614

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Dışişleri Bakanı Sayın Hakan Fidan** tarafından Anayasanın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Ömer Faruk GERGERLİOĞLU

Kocaeli Milletvekili

Kamuoyuna yansıyan bilgilere göre, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 12 ülkenin dışişleri bakanları Riyad'da bir araya gelmiş ve İran'ın bölge ülkelerine yönelik saldırılarını kınayan ortak bir bildiri yayımlamıştır. Bildiride İran'ın sivil yerleşim alanlarını, altyapı tesislerini, havaalanlarını, diplomatik yerleşkeleri ve enerji tesislerini hedef aldığı belirtilmiş; bu saldırılar sert biçimde eleştirilmiştir. Ancak aynı bildiride, krizin başlangıcında belirleyici rol oynayan ve İran'a yönelik savaş ve saldırı siyasetini sürdüren **ABD ve İsrail'e dönük açık, net ve ilkeli bir kınama ifadesine yer verilmemesi** dikkat çekicidir.

Bu durum, Türkiye'nin son yıllarda sıkça vurguladığı "uluslararası hukuka dayalı, ilkeli ve adil dış politika" söylemiyle ciddi bir çelişki doğurmaktadır. Zira bölgede savaşın tırmanmasında asli rol oynayan aktörler görmezden gelinerek yalnızca İran'ı hedef alan bir dil kurulması, hem hukuki hem ahlaki hem de diplomatik açıdan sorunludur. İran'ın saldırılarının eleştirilmesi elbette mümkündür; ancak İran'ın bombalanan, saldırıya uğrayan ve doğrudan hedef alınan taraf olduğu bir tabloda, saldırıyı başlatan veya derinleştiren aktörlerin adının anılmaması, dış politikanın ilkedan çok güç dengelerine göre şekillendirildiği izlenimini vermektedir.

Özellikle bildiride, devletlerin Birleşmiş Milletler Şartı'nın 51. maddesi kapsamında kendilerini savunma hakkına sahip olduğunun vurgulanmasına rağmen, bu ilkenin neden İran bakımından tartışılmadığı; buna karşılık neden yalnızca İran dışındaki devletlerin güvenliği ve egemenliği ekseninde kullanıldığı açıklanmaya muhtaçtır. Yine bildiride Lübnan bağlamında İsrail'in saldırganlığına tek cümleyle değinilirken, İran bağlamında ABD ve İsrail'in askeri saldırılarına hiçbir eleştiri yöneltilmemesi, bölgesel adalet ve tutarlılık bakımından ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

Türkiye'nin de imzasının bulunduğu bu ortak bildirin, bağımsız bir Türk dış politikasının ürünü mü olduğu, yoksa bölgesel ve küresel güç merkezlerinin baskısı, korkusu veya stratejik zorlamaları altında mı şekillendiği kamuoyu tarafından sorgulanmaktadır. Türkiye'nin savaşın kaynağı olan saldırganlığı değil de yalnızca sonuçlarını hedef alan bir çizgide konumlanması, bölgesel barışa katkı sunmaktan çok çifte standartlı bir siyasal tutuma işaret etmektedir.

Bu bağlamda;

1. Türkiye'nin de imzasının bulunduğu Riyad ortak bildirisine katılma kararı hangi diplomatik değerlendirmeler sonucunda alınmıştır?
2. Söz konusu bildirin hazırlanma sürecinde Türkiye aktif rol oynamış mıdır? Oynamışsa hangi ifadelerin metne girmesi veya çıkarılması yönünde girişimde bulunmuştur?
3. Bildiride İran'ın saldırıları açıkça kınanırken, **ABD ve İsrail'in İran'a yönelik saldırıları neden açıkça kınanmamıştır?** Türkiye, ABD ve İsrail'in İran'a yönelik askeri saldırılarını uluslararası hukuka uygun görmekte midir? Uygun görmüyorsa, neden ortak bildiride buna ilişkin açık bir eleştiri ya da kınama ifadesi yer almamıştır?
4. Türkiye, savaşın ve bölgesel gerilimin tırmanmasında ABD ve İsrail'in rolünü tali mi, asli mi görmektedir? Bildiride yalnızca İran'ın saldırılarının öne çıkarılması, Türkiye açısından dengeli ve ilkeli bir tutum olarak mı değerlendirilmektedir?
5. İran'ın bombalanan ve saldırıya uğrayan taraf olduğu bir tabloda, yalnızca İran'ı hedef alan bir dil kurulması hangi diplomatik ve hukuki gerekçelere dayanmaktadır? Birleşmiş Milletler Şartı'nın 51. maddesi uyarınca meşru müdafaa hakkına yapılan vurgu, neden İran'ın maruz kaldığı saldırılar bakımından da ele alınmamıştır? Türkiye'ye göre BM Şartı'nın 51. maddesi yalnızca belirli devletler için mi uygulanmaktadır?
6. Ortak bildiride kullanılan savunma hakkı söylemi, İran dışındaki aktörler için zımni meşruiyet üretmekte midir?
7. Türkiye, İran'ın saldırılarını eleştirirken aynı anda İsrail ve ABD'nin saldırılarını da açıkça mahkûm etmeyi neden gerekli görmemiştir?
8. Söz konusu ortak bildiride ABD ve İsrail'in açıkça anılmaması, bu ülkelere karşı diplomatik çekingenlikten mi kaynaklanmıştır? Türkiye, bu metinde yer alan sessizliği bir **dış politika tercihi** olarak mı, yoksa **jeopolitik baskıların sonucu** olarak mı açıklamaktadır?
9. Türkiye'nin ortak bildiride yer alan dili benimsemesinde, ABD, Körfez ülkeleri veya bölgesel müttefiklerin herhangi bir siyasi baskısı olmuş mudur?

Ömer Faruk Gergerlioğlu
Kocaeli Milletvekili

10. Türkiye, özellikle ABD ve İsrail'i açıkça kınamaktan kaçınmasının nedenini kamuoyuna açıklayacak mıdır? Dışişleri Bakanlığı'na göre bu metin, Türkiye'nin bağımsız dış politikasını mı yansıtmaktadır, yoksa uyumlu bir blok siyaseti belgesine mi dönüşmüştür?
11. Türkiye, İsrail'in İran'a yönelik askeri eylemlerini "saldırganlık" olarak nitelendirmekte midir? Nitelendirmiyorsa bunun gerekçesi nedir? Nitelendiriyorsa neden ortak bildiride bu kavrama yer verilmemiştir?
12. Ortak bildiride İran'dan "askeri kapasitesini bölge ülkelerini tehdit etmek için kullanmaması ya da geliştirmemesi" istenirken, İsrail'in bölgesel askeri üstünlüğü ve saldırı kapasitesi neden aynı biçimde sorun edilmemiştir?
13. Türkiye, bölgede tek taraflı silahsızlanma çağrılarının adil ve gerçekçi olduğunu düşünmekte midir?
14. İran bağlantılı milis yapılara yönelik eleştiriler metne girerken, İsrail'in bölgedeki yıkıcı askeri doktrinine ve ABD'nin savaş siyasetlerine dair bir ifade neden yer almamıştır?
15. Ortak bildiride Hürmüz ve Babülmendep bağlamında İran'a uyarı yapılırken, bölgedeki savaşın bu deniz yollarını tehlikeye atan temel nedeninin daha geniş askeri tırmanma olduğu neden belirtilmemiştir?
16. Türkiye'nin bu toplantıya katılımı, geleneksel olarak savunduğunu söylediği "denge politikası" ile çelişmekte midir?
17. Dışişleri Bakanlığı, bu bildirin Türkiye kamuoyunda "ABD ve İsrail'e karşı sessizlik, İran'a karşı sertlik" şeklinde algılanmasını nasıl değerlendirmektedir?
18. Bildiride İsrail'in Lübnan'a yönelik saldırganlığına yalnızca bir cümleyle yer verilirken, İran bağlamında İsrail'in saldırılarının hiç anılmaması hangi tutarlılıkla açıklanmaktadır?
19. Türkiye, bölgede barışı savunduğunu belirtirken, savaşı başlatan veya derinleştiren aktörleri adını koymadan geçmenin diplomatik dürüstlikle bağdaşacağını düşünmekte midir?
20. Türkiye, İran'ın sivil altyapıya dönük eylemlerini haklı biçimde eleştirirken, Gazze'de, Lübnan'da veya İran coğrafyasında sivil hedeflere yönelen saldırılar konusunda neden aynı açıklıkta ve sertlikte davranmamaktadır?

21. Ortak bildirinin dili hazırlanırken Türkiye, “bütün taraflara uluslararası hukuka uyma çağrısı” dışında, saldırıyı başlatan aktörleri isim vererek eleştirmeyi önermiş midir? Önerdiyse bu neden metne girmemiştir? Önermediyse bunun sebebi nedir?
22. Hükümetiniz, Türkiye’nin dış politika çizgisinin korku, baskı ya da uluslararası güç merkezlerinin beklentileriyle değil, uluslararası hukuk ve halkların vicdanıyla şekillendiğini göstermek için hangi somut adımları atacaktır?
23. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye’nin bu bildiriye yer alan tutumunun, “güçlüye sessiz, zayıfa sert” bir dış politika örneği olduğu yönündeki eleştirilere ne cevap vermektedir?
24. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Riyad’daki bu ortak bildirinin ardından, savaşın kaynağını gizleyen değil tüm saldırgan tarafları açıkça tanımlayan, barışı ve adaleti esas alan yeni bir diplomatik tutum benimseyecek midir?